

Bitva u Verdunu.)*

Mezi četnými studiiemi o jednotlivých význačných údobích světové války bude monografie slavného francouzského maršála vždy na jednom z prvních míst, a to jak významem svého autora a sujetu, tak i svým rozvrhem a jeho zpracováním.

Není třeba šířiti se o významu sujetu a o významu autora. Vedle Joffrovy první bitvy na Marňě a vedle Fochovy poslední „bitvy Francie“ je Pétainova bitva o Verdun největší a nejdůležitější bitvou světové války, bitvou, ve které šlo Němcům, podle výslovného tvrzení náčelníka německého hlavního štábu gen. Falkenhayna o nic víc a o nic méně než o „vykrvácení francouzské armády“, která byla v roce 1916 nejdůležitější zbraní trojdohody, „hlavním mečem“ Anglie, nejobávanějšího německého odpůrce. Cíl bitvy — Verdun — byl právě proto volen tak, aby vedle strategických a taktických výhod poskytoval Němcům záruku, že ho budou Francouzové z morálních důvodů hájit do poslední krajnosti a že se právě tím zakrvácejí. Podle úsudku Pétainova mířili Němci projektem verdunské bitvy ještě výš: podle něho šlo jim o zničení francouzských sil před Verdunem ve formě nového Sedanu a o následující z toho roztržení francouzské fronty ve dvě s vyhlídkou na konečnou katastrofu spojenců na celé západní frontě. Tedy něco, co odpovídalo i jejich dosavadním skvělým výsledkům na frontě východní i toužené velkorysosti žáků a následníků Schlieffenových. Buď jak buď, Verdun se v roce 1916 stal hlavní sázkou v souboji obou hlavních protivníků

¹⁵⁾ Zvláště je-li štáb dlouho na jednom místě.

* 142 stran s úvodním slovem autorem, 8 mapami 19 obrázy a dodatkem. V překladu majora gen. št. Jar. Nováka a s předmluvou náčelníka hlav. štábu branné moci armádního generála Jana Syrového vydal Svaz čsl. důstojnictva 1929. Cena 36 Kč, pro členy SČD. 22 Kč.

na západní frontě, sázkou, ve které se, jak praví Pétain, hrálo o čest dvou armád. Je přirozené, že jméno verdunského zachránce a vítěze stalo se právě touto bitvou nesmrtelným nejen v armádě Francie a ve vojenském táboře celé Dohody, nýbrž i v dějinách a výsledcích celé světové války.

Vyličení bitvy tohoto významu jejím vítězem a vůdcem na francouzské straně bylo by tedy s to vzbudit svrchovaný zájem již s tohoto osobního, abych tak řekl autorského hlediska. Budi však skutečný obdiv také svým celkovým rozvrhem a jeho zpracováním.

Osnova studie je založena chronologicky, při tom však autor popisuje a zkoumá na obou stranách trojí hledisko: hledisko příslušného hlavního velitelství operujících armád — u Francouzů generála Joffra, u Němců generála Falkenhayna a později gen. Hindenburga — hledisko obou vůdců, stojících v bitvě proti sobě — u Francouzů tehdejšího generála Pétaina, u Němců německého korunního prince — a konečně hledisko podřízených vykonavatelů a přímých účastníků bitvy, od velitelů armádních skupin až po prostého vojáka na straně německé i francouzské. Zvláště pro francouzského „verdunského vojáka“ nalézá autor na konec slova, která i svou citovou vřelostí i svým rozumovým odůvodněním jsou nejkrásnějším a sociologicky nejcenějším závěrem celé práce.

S francouzské strany možno bitvu u Verdunu v Pétainově vyličení označiti jako historii určitých vůdčích myšlenek — tedy termínem, jehož pojmový obsah nebývá ve vojenské ideologii vždycky jasný a nesporný, který však zde svou konkrétností nabývá tělesnosti a plasticity nezapomenutelné. Tyto vůdčí myšlenky jednotlivých velitelů a vykonavatelů v bitvě u Verdunu možno totiž formulovati takto: u francouzského hlavního velitelství: dáti obraně Verdunu potřebné prostředky k udržení pevnosti, ale při tom se nenechat odvésti od svého hlavního projektu, t. j. přípravy a provedení ofensivy na Sommě, která byla projektována již před zahájením německého útoku na Verdun; u velitelství obrany Verdunu: udržeti stůj co stůj oba břehy Mósy, neboť ztráta kteréhokoli z nich byla by bývala znamenala nenapravitelný obchvat francouzských sil na druhém břehu a pravděpodobnou ztrátu celé bitvy; u bojovníků a jejich přímých velitelů konečně projevovala se vůdčí myšlenka jako odhodlání brániti se na místě a tedy dobýti stůj co stůj zpět každou ztracenou píď půdy. Je velmi zajímavé sledovat ve vyličení maršalově, jaké myšlenky manévru, resp. koncepce obrany vplynuly v jednotlivých fázích bitvy z těchto vůdčích myšlenek francouzských velitelů, a je ovšem nade vše poučné zjišťovat, jak při měnících se myšlenkách manévru nakonec jediné křečovitě držení se uvedených vůdčích myšlenek způsobilo, že byl udržen Verdun i v situacích, které se již počínaly zdáti beznadějnými... Nevíme skutečně, čemu se máme podívat více, zda bezmezná houževnatost a bezvýhradné obětavosti statisícové masy prostých francouzských „chlupáčů“, či charakterové síle a intelektuální pružnosti francouzských velitelů, kteří dovedli zůstatí věrni své vůdčí myšlence, nalézajíce v každé nové fázi bitvy potřebnou intelektuální kapacitu pro vytvoření logické myšlenky manévru. Vyjádřeno terminologií podplukovníka Focha v jeho „Zásadách války“ *Principes de la Guerre*: francouzští vojačí i velitelé před Verdunem prokázali i dokonalou kázeň mravní (*discipline morale*), t. j. vytrvalou vůli vyplnit svěřený jim úkol, i dokonalou

kázeň rozumovou (discipline intellectuelle), to jest výskolenost a schopnost naléztí vždy vhodný způsob, jak úkol vyplniti. Bitva u Verdunu je — můžeme říci — vítězstvím francouzské mravní síly a francouzské vojenské doktriny: dvou hodnot, na jejichž vypěstění pracovaly od r. 1871 celé generace občanů i vojáků z povolání, uvědomujících si jasně, že dojde-li jednou k nové obranné válce, bude moci býti vyhrána jen těmito dvěma hodnotami. Ještě jednou Foch: Vítězství připadá vždy těm, kdo si je zaslouží větší silou vůle a většími rozumovými schopnostmi.

*

Zmínili jsme se již o vůdčí myšlence německého hlavního velitelství: „vykrváčet“ francouzskou armádu u Verdunu, který byl zvolen za cíl operace z důvodů strategických, taktických i morálních. Také německé hlavní velitelství drželo se houževnatě této své vůdčí myšlenky — drželo se jí, praví Pétain, dokonce i ve chvíli, kdy by bylo bývalo záhodno od ní upustiti, protože se ukázovala neproveditelnou a protože se dalo již tušit nebezpečí, že se dohodové síly pokusí samy o útok jinde a že tak na sebe strhnou iniciativu operací. Německé hlavní velitelství se prostě do Verdunu „zakouslo“ a nechtělo či nedovedlo vidět primitivitu, chudobu této své vůdčí myšlenky. Předpokládalo snad, že francouzské hlavní velitelství bude ve své vůdčí myšlence stejně primitivistické a stejně chudé, t. j. že se prostě omezí všemi silami na obranu Verdunu a že se nepokusí nebo že se nebude moci pokusiti o samostatnou operaci ofensivní jinde ve spojení se svými spojenci na západní frontě? Lze si skutečně těžko vysvětliti tuto primitivistickou koncepci německého hlavního velitelství. To už nebyla důslednost ve vůdčí myšlence, to už byla buď umíněnost, nebo skutečná myšlenková chudoba! Zdá se, že se německé hlavní velitelství chytilo samo do své morální pasti: chtějíc přinutit Francouze k „vykrvácení“ u Verdunu z důvodů morálních, prestižních, octl se na konec samo z týchž důvodů před nutností vynutiti si u Verdunu rozhodnutí stůj co stůj a obětovati Verdunu každou jinou strategickou kombinací. Vidno tedy u Verdunu zápas dvou vůdčích myšlenek: jednoduché, primitivní, chudé vůdčí myšlenky německého hlavního velitelství (Verdun) se složitější, bohatější a ovšem i nesnadnější vůdčí myšlenkou hlavního velitelství francouzského (Verdun a Somma) tedy na jedné straně brutální, do omrzení opakovaný úder, na druhé straně kombinaci. Ani podle teorie ani podle praxe nemohlo býti nakonec pochybností o tom, na které s obou stran zůstane nakonec iniciativa operací.

To vše tušil a viděl podle Pétaina sám velitel V. německé armády, útočící proti Verdunu — německý korunní princ. Jaká byla vůdčí myšlenka velitele V. německé armády? Jeho vůdčí myšlenka nebyla jeho; byla mu diktována německým hlavním velitelstvím — počáteční a podle nadějí německého hlavního velitelství i rozhodující útok na pravém břehu Mósy. Korunní princ, podporován generálem Mudrou, velitelem XVI. armádního sboru, který znal verdunský prostor i z dlouhého předválečného teoretického studia i z autopsie při německém manévru k obklíčení pevnosti ze západu na počátku září 1914, zastával názor, že útok má býti veden na levém břehu Mósy, kde měl, jak přiznává sám Pétain,

mnohem větší naději na konečný celkový úspěch; avšak hlavní německé velitelství na místo, aby se staralo o strategické kombinování bitvy u Verdunu s akcí na jiné části fronty, což patřilo do oblasti jeho působnosti, vmísilo se prostě do oboru působnosti podřízeného velitele armády a diktovalo mu, jak má provést útok, který mu dalo za úkol! Když později bylo přikročeno k útoku také na levém břehu a pak ke střídavým útokům na obou březích, bylo již pozdě: francouzská obrana byla již, jak praví Pétain, solidně usazena, a mohla prostými adaptacemi svého plánu obranu předvídati a odvracet s úspěchem útok tam, kde k němu došlo, ba dokonce přistoupiti k protiútokům většího stylu, jako byl protiútok generála Mangina 22. května, směřující k novému dobytí ztracené tvrze Douaumontu.

V této periodě byly již umíněné německé útoky skutečně, jak to příznačně charakterisuje Pétain, hromadnými rozsudky smrti pro německé podřízené velitele a jejich vojska, pro jejichž vlastní vůdčí myšlenku — postup kupředu stůj co stůj — má Pétain slova spravedlivého, nestranného uznání. Nebylo to jejich chybou, že bitva u Verdunu skončila pro Němce neúspěchem: také zde ukázala se znovu pravda Fochova aforismu, který citujeme do třetice: Jsou to generálové a nikoliv vojska, kdo vyhrává nebo prohrává bitvy. Útočná bitva o Verdun byla Němci i formálně prohrána tím okamžikem, kdy německý korunní princ dostal — po zahájení spojenecké bitvy na Sommě — rozkaz „poněvadž určených cílů nemohlo býti dosaženo“ — držeti se napříště v „přísné defensivě“.

*

Pétainova monografie o verdunské bitvě je svrchovaně poučná po mnohé stránce. Její podrobné studium přinese cenný užitek vysokému veliteli nebo důstojníku štábu právě tak, jako důstojníku řadovému a inteligentnímu občanu konajícímu presenční vojenskou službu nebo vojínu v záloze; strategickému a taktickému odborníkovi právě tak, jako tomu, kdo se zabývá vojenskou psychologií a vojenskou sociologií. Je to kniha širokého rozhledu a velikých rysů, ale i přesného konkrétního a detailního postřehu; kniha, která by především neměla scházeti v soukromé knihovně žádného důstojníka z povolání, který se k ní může vraceti na různých stupních své kariéry vždy s novým užitekem a novým poučením. Dokonalá knižní úprava českého vydání, nad kterou sám autor při svém nedávném pobytu v Československu vyslovil svůj nelíčený podiv, je ke cti vydavatelů, Svazu čs. důstojnictva, který tuto knihou zahájil důstojně svou nově zřízenou knihovnu.

N.

Major Ing. Vladimír HÁJEK:

Inženýr a armáda.)*

Literatura.

- Gen. Ing. Fr. Nosál: Inženýr a armáda. Voj. techn. zprávy čís. 4. 1925.
 Gen. Ing. Fr. Kolařík: Vývoj voj. techniky u nás. Voj. techn. zpr. č. 9, 10. 1928.
 Škpt. Ing. Vl. Hájek: Sbor voj. inženýrů v Americe. Techn. obzor 1926.
 Gen. Ing. Fr. Kolařík: Technické práce v armádě. Voj. techn. zpr. č. 1. 1926.

*) Pozn.: Předneseno na valném shromáždění Věd, ústavu voj. dne 31. 6. 1929. Tomuto článku budou následovati v příštích číslech statí o řešení voj. inžen. otázky v Americe a Francii. Pozn. redakce.